

FYODOR MİHAYLOVIÇ
DOSTOYEVSKİ

BEYAZ
GECELER

Türkçesi: Birsen Karaca

HECE

roman

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski (1821-1881) Rus yazar, gazeteci ve yayıncıdır. Dostoyevski, mühendislik eğitimi aldı, ancak kısa süre sonra görevinden ayrılmak zorunda kaldı ve edebiyat dünyasına girdi. İlk eseri olan *İnsancıklar* adlı uzun öyküsüyle büyük bir başarı kazandı. Bu eser sayesinde bir gecede ünlü oldu. Yazarın ilk dönem eserleri öykü türüne aittir. *Beyaz Geceler* yazarın ilk dönem eserleri arasında yer alır.

Dostoyevski, sürgün cezasıyla sekiz yıl kaldığı Sibiryadan *Ölü Bir Evden Hatıralar* adlı eseriyle döndü. Rivayete göre, I. Nikolay'ın halefi II. Aleksandr bu kitabı okurken ağlamıştır.

Dostoyevski, kendisini dünya klasikleri arasına taşıyan romanlarını Sibiryadan döndükten sonra yazmıştır. Bugün Dostoyevski, eserleri yalnızca edebiyatın değil, teoloji, kriminoloji, psikoloji gibi disiplinlerin de araştırma konusu olan dünya çapında klasik bir yazar olarak anılmaktadır.

Yazarın Türkçeye de kazandırılmış olan eserlerinden bazıları:

İnsancıklar (Бедные люди [bednyye lyudi]; 1846),

Öteki (Двойник [dvoynik]; 1846),

Beyaz Geceler (Белые ночи [belıye noçi]; 1848),

“Bir Yufka Yürekli” (Слабое сердце [slaboe sertse]; 1848),

Netoçka Nezvanova (Неточка Незванова [netoçka nezvanova]; 1849),

Ezilmiş ve Aşağılanmışlar (Униженные и оскорбленные [unijennıye i oskorblennıye]; 1861),

Ölü Bir Evden Hatıralar (Записки из мертвого дома [zapiski iz mertvogo doma]; 1862),

Yeraltından Notlar (Записки из подполья [zapiski iz podpolya]; 1864),

Suç ve Ceza (Преступление и наказание [prestuplenıye i nakazaniye]; 1866),

Kumarbaz (Игрок [igrok]; 1867),

Budala (Идиот [idiot]; 1869),

Ecinniler (Бесы [besı]; 1872),

Delikanlı (Подросток [podrostok]; 1875),

“Komik Bir Adamın Düşü” (Сон смешного человека [son smeşnogo çeloveka]; 1877),

Karamazov Kardeşler (Братья Карамазовы [bratya karamazovı]; 1881).

Birsen Karaca, Prof. Dr. 1996 yılında YÖK kararıyla doktora yapmak üzere Moskova Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesine gönderildi. 1999 yılında Rus dili ve edebiyatı ve Ermeni dili ve edebiyatı alanlarında doktorasını tamamlayarak görevine döndü. 2002 yılında doçent, 2008 yılında profesör unvanını aldı. Halen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde çalışmaktadır.

Edebiyat, çeviribilim ve Ermeni Sorunu üzerine kitap ve makaleleri bulunan Birsen Karaca Rusça ve Ermeniceden çeviriler yapmaktadır.

Çalışmalarından bazıları:

Kitapları

Rus Edebiyatının Açılımları, Kavis, 2010.

Ermenice Öğreniyorum, Kurmay, Ankara, 2007 (İkinci baskı).

Doğu Ermenice Türkçe Sözlük, Kurmay, Ankara, 2007 (İkinci baskı).

Sözde Ermeni Soykırımı Projesi/ Toplumsal Bellek ve Sinema, Say, İstanbul, 2006.

Hazırladığı kitaplar

Rus Edebiyatı Öykü Antolojisi, Kavis, 2010 (İkinci baskı).

Çehov Öyküleri Seçkisi, Dünya, İstanbul, 2004.

Ermeni Edebiyatı Seçkisi, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2001.

Çeviri kitapları

Kulešov, *Puşkin*, Cümle, Ankara, 2018 (İkinci baskı).

Maksim Gorki, *Pepe*, İmge, Ankara, 2014 (İkinci baskı).

Çingiz Guseynov, *Muhammed, Memed, Memiş*, Roman Kahramanları, İstanbul, 2013.

Yevgeniy İvanoviç Zamyatin, *Sababa Karşı Toprak Şifa Bulacak*, Kavis, 2010.

Ivan Turgenev, *İlk Aşk*, Kavis, 2010.

Fyodor M. Dostoyevski, *Beyaz Geceler*, Kavis, İstanbul, 2009.

E. Uspenski, *Fedor Amca*, Beyaz Balina, İstanbul, 2006.

Anton Çehov, *Ateşler/Çukurda*, Dünya, İstanbul, 2004.

BEYAZ GECELER

F. M. Dostoyevski

Rusçadan Çeviren:
Birsen Karaca

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 506
Roman

©Hece Yayınları

Ruşçadan Çeviren:
Birsen Karaca

Editörler
G. Selcan Sağlık Şahin
Gülsün Yılmaz Gökkis
Hayriye Ünal

İkinci Basım
Şubat 2019

Kapak Tasarımı
www.sarakusta.com.tr

Ş
Teknik Hazırlık
www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-68645-6-8

Baskı
www.dumat.com.tr

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara Yazışma: P.K. 79
Yenişehir/Ankara T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski /	7
Dostoyevski'nin Yaşamı ve Sanatındaki Olayların Kronolojisi /	11
<i>Beyaz Geceler</i> 'i Okurken /	15
<i>Beyaz Geceler</i> /	23
Birinci Gece /	25
İkinci Gece /	41
Nastenka'nın Hikâyesi /	59
Üçüncü Gece /	71
Dördüncü Gece /	81
Sabah /	93

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski (1821-1881) romanları ve öyküleriyle dünya klasikleri arasında sarsılmaz bir yer edinmiş Rus yazar, gazeteci ve yayıncıdır.

Sanatının ilk döneminde daha çok öyküleriyle, olgunluk döneminde ise romanlarıyla dikkat çekmiştir.

Rus yazar, ilk eseri olan *İnsancıklar* (1846) henüz yayına girmeden ülkesinde büyük bir ün kazanmıştır. Yazdığı eserleriyle sürgünden dönünceye kadar bir daha aynı başarı çizgisine ulaşmasa da sanatının ilk döneminde Rusya'nın en çok okunan "moda" yazarları arasında olmuştur hep.

Dostoyevski, eserlerinde ele aldığı konularla yalnızca edebiyat değil, kriminoloji, teoloji, sosyoloji, psikoloji, eğitim araştırmaları alanlarında çalışan araştırmacıların da ilgi alanında olan bir yazardır.

Dostoyevski eserlerinde kişilik çözümlmeleri yapar. Kimi zaman bu kişilikler Peterburg'a, evlere, sokaklara vs. ait olsa da onun temel malzemesi insandır. Rus edebiyatının "küçük insanları", "gereksiz insanları" Dostoyevski'nin öykülerinde "hayalperest" olarak adlandırılır. Bu hayalperestler gerçek dünyadan kopmuş, romantik hayallerle kurduğu düş dünyasında yaşayan tuhaf "yaratıklar"dır. *Beyaz Geceler*'in okuru bu verilerin hepsini gözlemlene olanağına sahip olacaktır.

Dostoyevski'nin romanlarının temel çatışma konusu ise suç ve cezadır.

Yazarın yaşam öyküsü de eserlerinde anlattığı öyküler kadar dikkat çekicidir: Altı çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olarak Moskova'da dünyaya gelmiştir. Babası askerî doktordur ve soyludur. Annesi ise tüccar bir ailenin kızıdır. Dostoyevski ilk eğitimini annesinden, babasından ve takviye olarak eve davet edilen öğretmenlerden aldı. Daha sonra Moskova'da bulunan Çermak'ın özel yatılı okuluna ağabeyi Mihail'le birlikte girdi (1834). 27 Şubat 1837 tarihinde anne Dostoyevski'nin ölmesi tüm aileyi derinden sarstı. Bu sırada Dostoyevski bir hastalık geçirdi ve ömrünün sonuna kadar sesi kısık kaldı. Annelerinin ölümünden kısa bir süre sonra babaları, genç Dostoyevski'yi ve ağabeyi Mihail'i Peterburg'a götürdü ve Kostomarov'un pansiyonuna verdi. Bu pansiyon Mühendisler Şatosu olarak da anılan Askerî İstihkâm Okulu'na hazırlık niteliğindedi. Kursun bitiminde Dostoyevski altı yıllık Mühendisler Şatosu'na girmeye hak kazandı. Ancak mühendis olduktan sonra uzun süre çalışmadı. Göreve başladıktan bir yıl kadar sonra ayrılmak zorunda kaldı. 1839 yılında baba Dostoyevski, kendi kurduğu baskı sistemine dayanamayan köylüleri tarafından feci şekilde katledildi. Dostoyevski bu haberi alınca, yaşamı boyunca giderek şiddetlenen sara nöbetlerinin ilkini geçirdi. 22 Nisan 1849 tarihinde devlete karşı olmakla suçlanan Petraşçevski örgütünün toplantılarına katıldığı gerekçesiyle tutuklandı, idam cezasına çarptırıldı, kuşuna dizilmek üzere elleri ve gözleri bağlı beklerken affedildiğini öğrendi. İdam hükmü, dört yılı kürek mahkûmiyeti, geri kalanı da hudut taburlarında er olmak üzere Sibiry'a'ya sekiz yıl sürgün cezasıyla değiştirildi.

Dostoyevski, 1852 yılının ikinci yarısında cezasını tamamlayarak Peterburg'a döndü ve yeniden edebiyat dünyasına girdi. Yaşamının geri kalan bölümünde de ölümler, borçlar,

epilepsi hastalığı, kumara olan düşkünlüğü, yayıncılarla yaşanan gerginlikler, kardeşi Mihail'le birlikte çıkarttığı *Vremya* (1861-1863) ve *Epoha* (1864-186) adlı dergilerle ve ailesiyle ilgili ve daha pek çok yaşamsal sorun Dostoyevski'nin yakasını bırakmadı. Bununla birlikte Dostoyevski sanatının ve dünya edebiyatının şahikası olan eserlerini bu dönemde yazdı.

Elimizdeki veriler, Dostoyevski'nin eserlerinin hemen hepsinin Türkçeye çevrilmiş olduğunu gösteriyor. F. J. Gül Çoruk'un bu çalışma için yaptığı araştırmaya göre, farklı çevirmenler tarafından *Karamazov Kardeşler* 1999-2016 yılları arasında 12, *Suç ve Ceza* 1945-2016 yılları arasında 32 (1933 yılında ise *Cinayet ve Ceza* başlığıyla), *Budala* 1941-2011 yılları arasında 19, *Ecinniler* 1958-2016 yılları arasında 16, *İnsancıklar* 1954-2016 yılları arasında 10, *Delikanlı* 1945-2015 yılları arasında 10 kez Türk okurla buluşmuş. Bu araştırma sonunda ortaya çıkan bir başka gerçek: Dostoyevski'nin Türk okura ulaşan ilk eseri *Beyaz Geceler* olmuş. Eserin Ruşen Eşref Günaydın tarafından Osmanlı Türkçesine yapılan ilk çevirisi 1918 yılında *Yeni Mecmua* dergisinde yayınlanmış. Ruşen Eşref'in bu çevirisi 1934 yılında da Latin harfleriyle bir kez daha Ahmet Said Basımevi tarafından yayınlanmış. *Beyaz Geceler*, 1918-2016 yılları arasında toplam 24 kez Türkçe olarak okurla buluşmuştur.

Farklı ülkelerle karşılaştığımız zaman bu ilgi çok sönük kalsa da çeviribilim alanında yapılacak çalışmalar için yeterli nicelik ve nitelikte materyal mevcut, ancak Türkiye'de üniversitelerin bünyesinde çeviribilim alanında Dostoyevski'nin eserlerinin çevirilerini konu alan çalışma hiç yapılmamış. Aslında Rus dili ve edebiyatlarının Dostoyevski'ye ve eserlerine gösterdiği ilgi de hiç iç açıcı değil. Türkiye'deki farklı üniversitelerin bünyesinde hazırlanan toplam on dokuz tezin yalnızca üçü Rus dili ve edebiyatı bölümlerinde savunulmuş.

26.12.2017

DOSTOYEVSKI'NİN YAŞAMI ve SANATINDAKİ OLAYLARIN KRONOLOJİSİ¹

11 Kasım 1821	Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin doğumu (Moskova).
1834-1837	Fyodor ve Mihail Dostoyevski kardeşlerin L. İ. Çermak'ın pansiyonundaki eğitimleri (Moskova).
1837 yılının kışında	Dostoyevski'nin annesi veremden öldü.
Mayıs 1837-16 Haziran 1838	Fyodor ve Mihail Dostoyevski Peterburg'da bulunan Kostomarov'un pansiyonuna verildi.
16 Ocak 1838	Dostoyevski Mühendisler Okuluna girdi (Peterburg).
1839 yılı yaz başlarında	Dostoyevski'nin babası öldürüldü.
12 Ağustos 1843	Dostoyevski Mühendisler Okulunu bitirdi.

¹ Kullanılan kaynak için bkz. Хронология жизни Достоевского, <http://dostoevsky.df.ru/hronologia.html> (Erişim Tarihi: 26.12.2017)

1844 yılının Haziran ve Temmuz aylarında	Dostoyevski, d'Honoré de Balzac'ın <i>Eugénie Grandet</i> adlı öyküsünü ilk kez Rusçaya çeviriyor. Bu çeviri <i>Repertur i Panteon</i> dergisinin 6. ve 7. sayılarında Dostoyevski'nin adı verilmeden yayımlanıyor.
Mayısı 1845	<i>Bedniye lyudi (İnsancıklar)</i> yazıldı.
1845 yılı sonu	<i>Dvoynik (Öteki)</i> yazıldı.
Mart 1846	Butaşeviç-Petraşçevski ile tanışma.
Ekim 1846	<i>Gospodin Proharçin (Bay Proharçin)</i> yazıldı.
1847 yılı baharında	Dostoyevski Petraşçevciler grubunun daimi üyesi oluyor.
Aralık 1847	<i>Hozyayka (Ev sahibesi)</i> yazıldı.
1848	<i>Belye noçi (Beyaz Geceler)</i> yazıldı.
1849	<i>Netoçka Nezvanova (Netoçka Nezvanova)</i> tasarlandı ama Dostoyevski tutuklandığı için tamamlanamadan kaldı. Bu eser daha sonra öykü formatında yayınlandı.
23 Nisan 1849	Dostoyevski gözaltına alındı.
22 Aralık 1849	Dostoyevski'nin "kurşuna dizilmesi" mizansenisi.
23 Ocak 1850	Dostoyevski'nin Omsk Hapishanesine gelişi ve hapsolması.
Şubat 1854	Dostoyevski Semipalatinsk taburuna ayrıldı.
1854 yılının sonbaharında	Dostoyevski bölge savcısı A. Ye. Vrangel'le tanışıyor.
1 Eylül 1856	Dostoyevski subay olarak terfi etti.
6 Şubat 1857	Dostoyevski Kuznetsk'de M. D. İsayeva ile evlendi.

1859 yılı Aralık ayının ikinci yarısında	Dostoyevski sürgün cezasını tamamladı ve Peterburg'a döndü.
1859	<i>Dyaduşkin son (Amcanın Rüyası)</i> tamamlandı.
1860	<i>Zapiski iz myortvogo doma'yı (Ölü Bir Evden Hatıralar)</i> yazmaya başladı. Dostoyevski'nin ilk iki ciltlik toplu eserleri (P. A. Osnovski tarafından) yayımlandı.
Ocak 1861	<i>Zapiski iz myortvogo doma (Ölü Bir Evden Hatıralar)</i> tamamlandı. A. P. Suslova ile tanışma.
1862 yılının yazı	Dostoyevski seyahat amacıyla Avrupa'ya gitti.
1863	<i>Zimniye zametki o letnih vpeçatleniyah (Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları)</i> serisi çıktı.
1864	<i>Zapiski iz podpolya (Yeraltından Notlar)</i> yazıldı. Dostoyevski'nin ilk eşi Mariya Dmitriyevna öldü. Haziran ayında kardeşi Mihail Dostoyevski Pavlovsk'ta öldü.
1865	<i>Epoha</i> adlı dergide <i>Neobiknovennoye sobitiye, ili passaj v passaje (Sıradışı Bir Olay, veya Pasaj İçinde Pasaj)</i> başlıklı öykü yayımlandı.
Temmuz-Ekim 1865	Dostoyevski'nin yurtdışı seyahati.
Kasım 1866	<i>İgrok (Kumarbaz)</i> yazıldı.
15 Şubat 1867	Dostoyevski A. G. Snitkina ile evleniyor.
1867-1868	Dostoyevski eşiyle birlikte yurtdışına gidiyor.
1867	Dostoyevski'nin üç aylık kızı Sofya Genève'da öldü. <i>Prestupleniye i nakazaniye (Suç ve Ceza)</i> romanı yazıldı.

1868	<i>İdiot (Budala) Russkiy vestnik</i> adlı dergide yayımlandı.
14 Eylül 1869	Dresden'de Dostoyevski'nin kızı Lyuba doğdu.
1870	<i>Veçnyy muj (Ebedi Koca)</i> yazıldı.
16 Temmuz 1872	Dostoyevski'nin oğlu Fyodor doğdu.
1872	<i>Besi (Ecinniler)</i> tamamlandı.
1872 yılından itibaren	Dostoyevski yaz aylarını Staraya Russa'da geçiriyor.
1873-1874	Dostoyevski <i>Grajdanin</i> adlı haftalık derginin editörü.
1875 yılı Ocak ayından itibaren	<i>Podrostok (Delikanlı)</i> yayımlanmaya başlıyor.
12 Ağustos 1875	Dostoyevski'nin oğlu Aleksey doğdu. Bu çocuk üç yaşındayken epilepsi hastalığından ölmüştür.
Kasım 1876	Yazarın Günlüğü'nde <i>Uysal Kız</i> yayımlanıyor.
2 Aralık 1877	Dostoyevski, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünün Bilimler Akademisi muhabir üyesi olarak seçiliyor.
30 Aralık 1877	Dostoyevski, Nekrasov'un cenazesinde konuşma yapıyor.
1880	<i>Bratya Karamazovi (Karamazov Kardeşler)</i> tamamlandı.
8 Haziran 1880	Dostoyevski, Puşkin üzerine konuşmasını yapıyor.
28 Ocak 1881	Dostoyevski'nin ölümü.
1 Şubat 1881	Yazarın Tihvinski Mezarlığına defnedilmesi.

BEYAZ GECELERİ OKURKEN

Beyaz Geceler (*Белые ночи* [belıye noçi]), Dostoyevski'nin sürgüne gitmeden önce yayımladığı son eseridir. Ye. A. Baturina'nın verilerine göre yazar eserini bazı değişiklikler yaparak 60'lı yıllarda yeniden yayımlamıştır. "Ama eserin geneline hâkim olan öykünün duygusal romantik tonu, yazarın algıladığı felsefi ve tarihsel Peterburg teması ve metindeki hayalperest (adı verilmeyen kahraman, yalnız bir genç insan, herhangi bir sosyal sınıfa dâhil olmayan memur) olduğu gibi korunmuştur."¹

Beyaz Geceler, ilk kez *Oteçestvennyye zapiski*'nin 1848 yılında yayımlanan 12. sayısında çıktı. Eserin ilk baskısı Petraşçevski grubunun üyelerinden ve o dönemde Dostoyevski'nin arkadaşı olan şair A. N. Pleşçeev'e ithaf edilmiştir. Eserin kapağında *Beyaz Geceler* olarak belirlenen büyük başlığın altında, küçük puntolarla yazılmış iki alt başlık daha var: Birincisi "Duygusal bir Roman", ikincisi "Bir Hayalperestin Anılarından". Yazar, epigraf için İvan Turgenev'in "Çiçek" (1843) adlı şiirinin son mısralarını kullanmıştır.

¹ Е. Н. Батурина, Особенности повествовательной структуры и контекстные репрезентации концепта «человек» в повести «Белые ночи» Ф. М. Достоевского, *Филология и человек*, 2012, №1.- С. 96-109. Bkz. <https://www.asu.ru/files/documents/00007383.pdf> (23.07.2016).